

Ребека Джили, главен асистент д-р

Институт за литература – Българска академия на науките

ИЗВЪН КАНОНА: АВТОБИОГРАФИЯТА НА КНЯЗ И. М. ДОЛГОРУКОВ (1764–1823)¹

Резюме. Доскоро маргиналното изучаване на еготекстовете се е превърнало в актуално научно поле, което постоянно поставя под въпрос традиционната представа за централни и периферни явления и автори в литературата. Настоящата статия цели да привлече внимание към автобиограф и автобиографичен текст, които са останали в сянката на литературния канон. Изследването се фокусира върху интерпретацията на автобиографията „Повестъ о рождении моем, происхождении и всей жизни“ на княз И. М. Долгоруков (1764–1823), видна личност в руската културна сцена от края на XVIII и началото на XIX век. Въпреки че през живота си И. М. Долгоруков е бил доста успешен писател, днес се смята за „второстепенен“ автор. Не пощастлива съдба има и обемната му автобиография, която дълго време не е публикувана. Все пак изследването на този текст е интересно за разбирането на еволюционната динамика на мъжката автобиографична проза в Русия през разглежданата епоха. Анализът позволява да се идентифицират някои типични характеристики на тогавашните автобиографии в период, когато все още жанрът не е кристализиран. В същото време изследването подчертава многото новаторски елементи на автобиографичния дискурс на този писател. За тази цел в изследването текстът на И. М. Долгоруков се сравнява с „каноничните“ автобиографии на А. Т. Болотов (1738–1833) и Г. Р. Державин (1743–1816).

Ключови думи: И. М. Долгоруков, канон, автобиография, руската литература от XVIII и началото на XIX в., маргиналност.

Основното наследство на постмодернизма е разрушаването на традиционните литературни канони, което довежда до все по-голям интерес към маргиналните явления в литературата. Изследването на мемоаристиката е част от тази нова парадигма в хуманитаристиката. Автобиографичните жанрове дълго време са останали в периферията на интересите на академичния свят², но днес се появяват все повече публикации, посветени на тяхното изучаване. И все пак извън литературния канон интересни произведения и автори продължават да остават незабелязани от учените, понякога

¹ Тази статия е основана на работата върху дисертацията на автора „Памет и културна идентичност в мемоарной прозе кн. И. М. Долгоруков“, защитена в Софийския университет през юли 2024 г.

² Сред първите изследователи, допринесли за тази промяна на визията, можем да споменим Ж. Гюсдорф, У. Шумайкер, Ф. Лежбон и Е. Брус.

по неразбираеми причини. Емблематичен пример за това е творчеството на княз И. М. Долгоруков (1764–1823), интересна личност на руската културна сцена от края на XVIII и началото на XIX век. Въпреки богатото разнообразие на неговите произведения, популярността сред съвременниците и високата оценка на писатели като А. С. Пушкин и Н. В. Гогол днес И. М. Долгоруков се смята за „второстепенен“ автор. Оригиначните му творби очакват по-внимателен анализ от изследователите и към тях трябва да се причисли неговата „забравена“ автобиография. Настоящата статия е посветена именно на анализа на Долгоруковия автобиографичен текст „Повесть о рождении моем, происхождении и всей жизни“.

Иван Михайлович Долгоруков (1764–1823) е представител на един от най-старите родове на московското дворянство. Много Долгорукови са влиятелни и мощни фигури в двора и в армията. Но тяхната икономическа и политическа власт, достигнала своя връх по време на краткото царуване на Петър II (1715–1730), завършва с изпадането на семейството в немилост след възкачването на трона на императрица Анна Йоановна (1730–1740). За И. М. Долгоруков възвръщането на миналото величие на древния му род става мисия на живота му. С тази цел той започва да служи в армията. Опитът му на фронта по време на Руско-шведската война от 1788–1790 г. го убеждава да предпочете административна кариера. Службата в руската бюрокрация се превръща в мъченичество за него, тъй като той не успява да постигне успехите, които смята за подходящи за неговата престижна княжеска титла.

И. М. Долгоруков получава по-голямо удовлетворение от литературата. Той е поет и драматург, чиито стихове и пиеси са популярни сред читателите на границата на двата века. Писателят може да се похвали и със завидна продуктивност в областта на мемоарната проза. Иван Михайлович е автор на военен дневник³, пътеписи⁴, писма и едно произведение *sui generis* – „Капище моего сердца, или Словарь всех тех лиц, с коими я был в разных отношениях в течение моей жизни“⁵. Има и автобиография, озаглавена „Повесть о рождении моем, происхождении и всей жизни“⁶. Писателят се посвещава на нейното писане през целия си живот, макар и с известни интер-

³ „Дневник шведского подхода“ е запазен частично в ръкописна форма.

⁴ Вж.: ДОЛГОРУКОВ, И. М. *Славны бубны за горами или Путешествие мое кое-куда 1810 года*. Москва: Университетская типография (Катков и К), 1870; ДОЛГОРУКОВ, И. М. *Журнал путешествия из Москвы в Нижний 1813 года*. Москва: Университетская типография (Катков и К), 1870; ДОЛГОРУКОВ, И. М. *Путешествие в Киев в 1817 году*. Москва: Университетская типография (Катков и К), 1870.

⁵ Това е един много особен календар, в който всеки ден от годината е посветен на литературен портрет на човек, срещнат от автора през живота му. Вж.: ДОЛГОРУКОВ, И. М. *Капище моего сердца, или Словарь всех тех лиц, с коими я был в разных отношениях в течение моей жизни*. Москва: Наука, 1997.

⁶ От тук нататък само „Повесть“. Текстът се цитира в оригинал на руски език по следното издание: ДОЛГОРУКОВ, И. М. *Повесть о рождении моем, происхождении и всей жизни*. В 2-х тт. Санкт-Петербург: Наука, 2004–2005. Препратките към томове и страници са посочени в скоби.

вали. Продължителният период на работа води до обмен ръкопис, който остава непубликуван дълго време. Едва в началото на ХХІ век за първи път е отпечатано пълното издание на автобиографията в литературната серия „Литературные памятники“.

Анализът на този текст е интригуващ, защото „Повестъ“ представлява един от редките примери за мъжка автобиография в Русия от ХVІІІ и началото на ХІХ век⁷. През този период мемоаристиката започва да се разпространява в Руската империя и е в непрекъснат еволюционен процес. Това се отразява във факта, че много мъжки еготекстове имат хибриден характер, който съчетава типични елементи на автобиография (разказ за еволюцията на личността) и мемоари (свидетелства за други и за една епоха). Малко са текстовете, които се фокусират върху формирането на индивидуалността на автора и интерпретират собственото му минало.

В статията си „Домашня“ литература и истоки классической литературы в России“ изследователят на руската емиграция П. М. Бицили⁸ идентифицира „стар“ и „модерен“ подход към създаването на тогавашните автобиографии⁹. Произведенията от първия тип често приличат на хроники и фокусът на повествованието е върху описанието на служебния живот на автора. Вторият подход към автобиографичния жанр е повлиян от значителните промени, настъпили в руското дворянско общество¹⁰. Освобождаването от задължителна служба с „Манифест о вольности дворянства“ на Петър ІІІ¹¹, сантиментализмът и масонството¹² оставят силен отпечатък върху „до-

⁷ Изследванията на пола са се фокусирали върху идентифициране на спецификата на женската еголитература. Настоящата статия обаче цели да обърне внимание на някои специфичните черти на руските мъжки еготекстове от ХVІІІ и първите десетилетия на ХІХ век.

⁸ П. М. Бицили също може да се смята за изследовател „извън канона“. Едва наскоро са били преоткрити неговите значителни научни приноси. В тази връзка може да се спомене монографията на Г. Петкова, в която задълбочено е реконструирана дейността на този учен в Софийския университет, вж.: ПЕТКОВА, Г. „Да се даде ръководеща нишка...“. *История на руската литература от проф. П. Бицили в три книги (България, 1931–1934 г.)*. София: Факел, 2017.

⁹ БИЦИЛЛИ, П. М. „Домашня“ литература и истоки классической литературы в России. – *Toronto Slavic Quarterly*, № 69, 2019: <http://sites.utoronto.ca/tsq/69/Bicilli69.pdf>. В тази статия ученият предлага интересна и новаторска интерпретация на мемоарната проза, тълкувайки „домашната литература“ като лаборатория на стила за създаване на общия руски литературен език.

¹⁰ В тази епоха писането за себе си е дейност, практикувана предимно от представители на руското дворянство. А. Г. Тартаковски обяснява, че причините за разпространението на мемоаристиката сред дворяните се дължат на по-доброто им образование и техния по-лесен достъп до чужди литературни образци (ТАРТАКОВСКИЙ, А. Г. *Русская мемуаристика ХVІІІ – первой половины ХІХ века. От рукописи к книге*. Москва: Наука, 1991, с. 31).

¹¹ „Манифест о вольности дворянства“, подписан от Петър ІІІ на 18 февруари (1 март) 1762 г., освобождава дворяните от принудителна военна и гражданска служба.

¹² А. Зорин подчертава, че последователите на масонството придават голямо значение на писането за себе си. Дневниците, писмата и др. под. са форми на самоконтрол и самоанализ за постигане на вътрешно морално съвършенство (ЗОРИН, А. *Появление героя. Из*

машната“ литература, чиито текстове стават „по-белетристични“¹³. Тези две матрици са илюстрирани от най-познатите руски автобиографии, създадени през този период: „Жизнь и приключения Андрея Болотова, описанные им самим для своих потомков“ от А. Т. Болотов (1738–1833)¹⁴ и „Записки из известных всем происшествий и подлинных дел, заключающие в себе жизнь Гаврилы Романовича Державина“ от Г. Р. Державин (1743–1816)¹⁵.

Модерната парадигма е следвана от А. Т. Болотов в неговата автобиография. Авторът фокусира своето внимание върху всеки аспект от ежедневието си, поставяйки дидактически цели в основа на текста си и превръщайки се в един от най-ярките представители на т. нар. „домашно-семейна“ линия на руската мемоаристика¹⁶. А Г. Р. Державин е по-близо до традиционния подход, възползвайки нейната „гражданска“ линия. За знаменития поет е важно да изтъкне своето „божествено призвание“ за служба.

Към тези канонични автобиографии можем да добавим „забравената“ „Повесть“ на И. М. Долгоруков, която предлага оригинален алтернативен модел на гореспоменатите примери. За разлика от своите прочути колеги И. М. Долгоруков в своя автобиографичен наратив отделя място и на „семеино-битовия“ компонент, и на „гражданската“ тема. Самият автор пише: „Дом и служба в беспрестанной были связи между собою“ (Том 1, с. 634). Автобиографът насочва вниманието си както към домашния живот с неговата сложна мрежа от семейни и покровителствени връзки, така и към обществения живот, в който той преживява различни приключения в „корумпираната“ административна и военна система на Руската империя.

През разглеждания период егописателите търсят различни наративни модели за подражание. Относно повествователните стратегии, използвани от каноничните автобиографи А. Т. Болотов и Г. Р. Державин¹⁷, Радослава Илчева отбелязва: „Болотов се насочва към разпространения в литературата и бита епистоларен жанр. [...] Державин на свой ред се ориентира към агиографския модел“¹⁸. И. М. Долгоруков обаче избира да използва друг прототип за изграж-

истории русской эмоциональной культуры конца XVIII – начала XIX века. Москва: НЛО, 2016, с. 109–110).

¹³ БИЦИЛЛИ, П. М. Цит. съч.

¹⁴ А. Т. Болотов е просветен руски провинциален дворянин, който пише и се занимава с най-различни теми, като например селско стопанство, градинарство, медицина, икономика, литература, философия и др.

¹⁵ Г. Р. Державин е един от най-значимите руски поети от края на XVIII и началото на XIX век. Неговият успех и известност са свързани преди всичко с одата му „Фелица“, посветена на императрица Екатерина II.

¹⁶ ТАРТАКОВСКИЙ, А. Г. Цит. съч., с. 62.

¹⁷ Тези различни референтни модели определят разликата в тоналностите на повествованието. Писмата на А. Т. Болотов, изпратени до децата му, имат по-интимен характер. Разказът от трето лице, използван от Г. Р. Державин, възнамерява да придаде „епичност“ и „обективност“ на неговия автобиографичен дискурс. И. М. Долгоруков е по-близо до Болотовия модел.

¹⁸ ИЛЧЕВА, Р. Автобиографичните записки на Г. Р. Державин: от автожитието към

дане на своя автобиографичен дискурс. Както е типично за мъжката автобиографична проза от XVIII век¹⁹, князът разказва година по година основните събития от своето съществуване, следвайки летописния образец. Но „Повестъ“ представя много новаторски елементи, които я отдалечават от връзката с летописната традиция. В текста личи влиянието на „Изповедите“ на Ж.-Ж. Русо. Подобно на женевския философ авторът утвърждава своето желание да каже цялата истина за себе си, без да крие своите недостатъци и грешки: „не скрою [...] моих ошибок. Они [неговите деца и читатели – Р. Дж.] увидят всего меня в наготе совершенной, без лукавства и без тайны“ (Том 1, с. 8). Вдъхновеното от Ж.-Ж. Русо разкриване и на „негативни истини“ за себе си е черта, която ясно отличава текста на И. М. Долгоруков от еготекстовете на неговите съвременници, които практически не се повлияват от революционните „Изповеди“ и тяхната „реторика на искреност“²⁰. Последната е умело използвана от И. М. Долгоруков за неговите апологетични цели. Ж. Ме подчертава, че именно желанието да остави своя положителен портрет на бъдещите поколения е сред най-типичните причини, които тласкат човек да напише автобиографичен текст²¹. Подобно на Г. Р. Державин и много други тогавашни автобиографи князът изгражда своя идеализиран образ като служител на царя и отечеството, за да се защити от разпространяващи се лъжи за неговата личност. С това е свързана друга особеност на Долгоруковата автобиография. В „Повестъ“ писателят включва „колаж“ от документи, писма и др., които свидетелстват за истинността на неговата апология. И. М. Долгоруков има допълнителни мотивации, които са явно посочени в еготекста. Руските автобиографи от XVIII и началото на XIX век често обясняват причините, които са ги накарали да предприемат нетипична за периода дейност да пишат за себе си. Желанието да прекарат времето си полезно и приятно, да допълнят историята на семейното си родословие и да оставят важни „житейски уроци“ на своите деца, са най-честите мотиви в основата на мъжките автобиографии. Всички тези намерения са изброени и от И. М. Долгоруков в традиционния автобиографичен пакт²². В него писателят също уточнява, че започва да пише своята автобиография по съвета на баща си, който му разяснява предимствата на подобно занимание. Авторът се вдъхновява и

автобиографията. – В: *Писането за себе си и неговите жанрове. Писма, дневници и други форми на автобиографичния разказ в европейската писмена практика (XVIII–XX век)*. София: ИЦ „Боян Пенев“, 2021, с. 79.

¹⁹ ТАРТАКОВСКИЙ, А. Г. Цит. съч., с. 42–58.

²⁰ В този период само два други текста съдържат ясна препратка към „Изповеди“ на Ж.-Ж. Русо. Те са „Чистосердечное признание“ от Д. И. Фонвизин (1745–1792) и „Истинное повествование, или Жизнь Гавриила Добрынина, (пожившего 72 г. 2 м. 20 дней) им самим писанная в Могилеве и в Витебске 1752–1823. В трех частях“ от Г. И. Добрынин (1752–1823).

²¹ MAY, G. *L'autobiographie*. Paris: PUF, 1979, pp. 40–60.

²² „Автобиографичен пакт“ е известното определение, предложено от Ф. Лежон, за да опише особения договор, който се създава между автора на еготекст и неговия читател. Вж.: LEJEUNE, Ph. *Le pacte autobiographique*. Paris: Seuil, 1975.

от примера на баба Н. Б. Долгорукова (1714–1771)²³, която е една от първите авторки на женски автобиографични текстове в Русия²⁴:

Отец мой [...] давно советовал, чтоб я принялся писать исторический журнал моей жизни, уверяя, что со временем самому мне приятно будет прочитывать такую рукопись [...], я решился исполнить совет родительский и тем охотнее, что, прочтя оставшуюся у батюшки после матери его весьма занимательную рукопись о ее жизни, понадеяться дерзнул, что и мою повесть со временем приятно будет прочесть роду, от меня исходящему. (Том 1, с. 7)

Цитатът показва, че И. М. Долгоруков определя и адресата на своя текст. За разлика от Г. Р. Державин, който пише автобиографията си по поръчка на библиографа митрополит Евгений (Болховитинов), но подобно на А. Т. Болотов, князът посвещава текста на своите деца. Семейното предназначение е друга типична характеристика на автобиографичната проза от периода, която рядко е предназначена за публикуване. Това не означава, че И. М. Долгоруков няма надежда текстът му да бъде прочетен от по-широка публика. Напротив, прави впечатление особена грижа на автора при създаването на автобиографичния текст. В „Повесть“ Иван Михайлович води постоянен „метадискурсивен“ диалог с бъдещия си читател. В него той оправдава и защитава стилистичните си предпочитания, грешките, повторенията в повествованието и избора си да пише на руски²⁵.

Романовият характер на много епизоди, разказвани в „Повесть“, също може да се свърже с удоволствието, което писателят иска да достави на читателите с четенето на автобиографията²⁶. Примерите за белетризирани еготекстове не са рядкост в Русия в края на XVIII и началото на XIX век. А. Т. Болотов е ярък пример в това отношение, но И. М. Долгоруков също обогатява своя автобиографичен раз-

²³ Мемоарите на Н. Б. Долгорукова са публикувани за първи път благодарение на нейния внук през 1810 г. в списание „Друг Юношества“ (№ 1, с. 8–69). Текстът разказва за тъжната съдба на Н. Б. Долгорукова, последвала съпруга си в изгнание.

²⁴ Сред членовете на Долгорукови има истинска „семейна традиция“ на писането на егодокументи. Баща и децата на писателя също пишат произведения, принадлежащи към автобиографичната и мемоарната проза.

²⁵ Използването на руски език е друга характеристика на руската мъжка автобиографична проза, тъй като женските еготекстове обикновено са написани на френски. Понякога съществуват хибридни текстове. Това двуезичие не е изненадващо, защото в Русия от този период френският е езикът на общуване на руското дворянство.

²⁶ Известно е, че една от най-обсъжданите теми сред учените на еголитературата е връзката между роман и автобиография. Например по отношение на анализирания период интересен е анализът на А. Вачева на романовия дискурс в „Записките“ на Екатерина II. Вж.: ВАЧЕВА, А. *Романът на императрицата. Романовият дискурс в автобиографичните записки на Екатерина II. Ракурси на четене през втората половина на XIX век*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2008; ВАЧЕВА, А. *Потомству Екатерина II. Идеи и нарративные стратегии в автобиографии императрицы*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2015.

каз със сцени, в които той подражава на героите от най-популярните литературни произведения на сантиментализма и съвременната му литература с цел да изгражда автобиографичния си мит.²⁷ Например той се сравнява с Дон Кихот и с героите в романите на Ж.-Ж. Русо, на А. фон Коцебу и др. Романизирането на автобиографията е един от най-очевидните знаци на интерпретативния акт, който автобиографът прилага към собственото си съществуване.

И. М. Долгоруков постоянно фокусира вниманието и върху своя автобиографичен „Аз“. В текста той не се уморява да повтаря своето „златно правило“, според което „Я здесь говорю только о себе и относящихся ко мне предметах“ (Том 1, с. 268). Както беше казано, особено тези последни две черти на „Повестъ“ позволяват да я определим като един от редките образци на мъжка автобиография от XVIII и началото на XIX век.

В заключение бих желала да подчертая, че погледът извън канона винаги поражда интересни разсъждения. Настоящата статия насочва вниманието към текст и автор, които често са оставали в сянката на академичния интерес. Освен това тя показва, че анализът на автобиографията на И. М. Долгоруков е полезен за разбирането на еволюцията на автобиографичния жанр в Русия през XVIII и началото на XIX век. „Повестъ“ позволява да идентифицираме константи в мъжките автобиографични дискурси. В същото време тя съдържа много новаторски елементи, които я правят уникален текст в руската мемоаристика.

ИЗВОРИ

БОЛОТОВ, А. Т. *Жизнь и приключения Андрея Болотова: Описанные самим им для своих потомков. В 3 т-х.* Москва: ТЕРРА, 1993. [BOLOTOV, A. T. *Zhizn' i priklyucheniya Andreya Bolotova: Opisannyye samim im dlya svoikh potomkov. V 3 t-kh.* Moskva: TERRA, 1993.]

ДЕРЖАВИН, Г. Р. *Записки Гавриила Романовича Державина. 1743–1812.* Москва: Издание Русской беседы, 1860. [DERZHAVIN, G. R. *Zapiski Gavriila Romanovicha Derzhavina. 1743–1812.* Moskva: Izdaniye Russkoy besedy, 1860.]

ДОЛГОРУКАЯ, Н. Б. Своеручные записки княгини Натальи Борисовны Долгорукой. – *Друг Юношества*, № 1, 1810, с. 8–69. [DOLGORUKAYA, N. B. *Svoyeruchnyye zapiski knyagini Natal'i Borisovny Dolgorukoy. – Drug Yunoshstva*, № 1, 1810, s. 8–69.]

ДОЛГОРУКОВ, И. М. *Славны бубны за горами или Путешествие мое кое-куда 1810 года.* Москва: Университетская типография (Катков и К), 1870. [DOLGORUKOV, I. M. *Slavny bubny za gorami ili Puteshestviye moye koe-kuda 1810 goda.* Moskva: Universitetskaya tipografiya (Katkov i K), 1870.]

²⁷ Честите обръщения на И. М. Долгоруков към читателя, редуването на философски и ироничен тон и включването на истински миниатюрни новели в повествованието също правят очевидна романизацията на автобиография на писателя.

ДОЛГОРУКОВ, И. М. *Журнал путешествия из Москвы в Нижний 1813 года*. Москва: Университетская типография (Катков и К), 1870. [DOLGORUKOV, I. M. *Zhurnal puteshestviya iz Moskvu v Nizhniy 1813 goda*. Moskva: Universitetskaya tipografiya (Katkov i K), 1870.]

ДОЛГОРУКОВ, И. М. *Путешествие в Киев в 1817 году*. Москва: Университетская типография (Катков и К), 1870. [DOLGORUKOV, I. M. *Puteshestviye v Kiyev v 1817 godu*. Moskva: Universitetskaya tipografiya (Katkov i K), 1870.]

ДОЛГОРУКОВ, И. М. *Канище моего сердца, или Словарь всех тех лиц, с коими я был в разных отношениях в течение моей жизни*. Москва: Наука, 1997. [DOLGORUKOV, I. M. *Kapishche moyego serdtsa, ili Slovar' vseh tekhn lits, s koimi ya byl v raznykh otnosheniyakh v techeniye moyey zhizni*. Moskva: Nauka, 1997.]

ДОЛГОРУКОВ, И. М. *Повесть о рождении моем, происхождении и всей жизни*. В 2-х тт. Санкт-Петербург: Наука, 2004–2005. [DOLGORUKOV, I. M. *Povest' o rozhdenii moyem, proiskhozhdenii i vsey zhizni*. V 2-kh tt. Sankt-Peterburg: Nauka, 2004–2005.]

ЛИТЕРАТУРА

БИЦИЛЛИ, П. М. „Домашняя“ литература и истоки классической литературы в России. – *Toronto Slavic Quarterly*, № 69, 2019: <http://sites.utoronto.ca/tsq/69/Bicilli69.pdf> (прегл. 24.05.202). [BITSILLI, P. M. „Domashnyaya“ literatura i istoki klassicheskoy literatury v Rossii. – *Toronto Slavic Quarterly*, № 69, 2019: <http://sites.utoronto.ca/tsq/69/Bicilli69.pdf> (pregl. 24.05.2023).]

ВАЧЕВА, А. *Романът на императрицата. Романовият дискурс в автобиографичните записки на Екатерина II. Ракурси на четене през втората половина на XIX век*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2008. [VACHEVA, A. *Romanat na imperatritsata. Romanoviyat diskurs v avtobiografichnite zapiski na Ekaterina II. Rakursi na chetene prez vtorata polovina na XIX vek*. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“, 2008.]

ВАЧЕВА, А. *Потомству Екатерина II. Идеи и нарративные стратегии в автобиографии императрицы*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2015. [VACHEVA, A. *Potomstvu Ekaterina II. Idei i narrativnyye strategii v avtobiografii imperatritsy*. Sofia: UI „Sv. Kliment Okhridski“, 2015.]

ЗОРИН, А. *Появление героя. Из истории русской эмоциональной культуры конца XVIII – начала XIX века*. Москва: НЛО, 2016. [ZORIN, A. *Poyavleniye geroya. Iz istorii russkoy emotsional'noy kul'tury kontsa XVIII – nachala XIX veka*. Moskva: NLO, 2016.]

ИЛЧЕВА, Р. Автобиографичните записки на Г. Р. Державин: от авто-житието към авто-биографията. – В: *Писането за себе си и неговите жанрове. Писма, дневници и други форми на автобиографичния разказ в европейската писмена практика (XVIII–XX век)*. София: ИЦ „Боян Пенев“, 2021, с. 76–89. [ILCHEVA, R. *Avtobiografichnite zapiski na G. R. Derzhavin: ot avto-zhitieto kam avto-biografiyata*. – V: *Pisaneto za sebe si i negovite zhanrove. Pisma, dnevnitsi i drugi formi na avtobiografichniya razkaz v evropeyskata pismena praktika (XVIII–XX vek)*. Sofia: ITs „Boyan Penev“, 2021, s. 76–89.]

ПЕТКОВА, Г. „Да се даде ръководеща нишка...“. *История на руската литература от проф. П. Бицили в три книги (България, 1931–1934 г.)*. София: Факел, 2017. [PETKOVA, G. „*Da se dade rakovodeshta nishka...*“. *Istoriya na ruskata literatura ot prof. P. Bitsili v tri knigi (Balgariya, 1931–1934 g.)*. Sofia: Fakel, 2017.]

ТАРТАКОВСКИЙ, А. Г. *Русская мемуаристика XVIII — первой половины XIX века. От рукописи к книге*. Москва: Наука, 1991. [TARTAKOVSKIY, A. G. *Russkaya memuaristika XVIII — pervoy poloviny XIX veka. Ot rukopisi k knige*. Moskva: Nauka, 1991.]

LEJEUNE, Ph. *Le pacte autobiographique*. Paris: Édition du Seuil, 1975.

MAY, G. *L'autobiographie*. Paris: PUF, 1979.

OUTSIDE THE CANON: THE AUTOBIOGRAPHY OF PRINCE I. M. DOLGORUKOV (1764–1823)

Abstract. The until recently marginal study of ego-texts has become a relevant scientific field, which constantly questions the traditional view of central and peripheral phenomena and authors in literature. This article aims to draw attention to an autobiographer and his autobiographical text, which have remained in the shadow of the traditional literary canon. The study focuses on the interpretation of the autobiography “*Povest’ o rozhdenii moyem, proiskhozhdenii i vsey zhizni*” of Prince I. M. Dolgorukov (1764–1823), an interesting figure of the Russian cultural scene of the late 18th and early 19th centuries. Although I. M. Dolgorukov was a successful writer during his lifetime, today he is considered a “secondary” author. His voluminous autobiography had a similar not very happy fate, as it remained unpublished for a long time. However, the subject of this text is particularly interesting for understanding the evolutionary dynamics of Russian male autobiographical prose in that epoch. The analysis gives the opportunity to identify some typical characteristics of autobiographies in a period when the genre had not yet crystallized in Russia. At the same time, it highlights the many innovative features of the author’s autobiographical discourse. Therefore, the article also compares I. M. Dolgorukov’s text with the “canonical” autobiographies of A. T. Bolotov (1738–1833) and G. R. Derzhavin (1743–1816). **Keywords:** I. M. Dolgorukov, canon, autobiographical prose, Russian literature of 18th and beginning of 19th century, marginality

Rebecca Gigli, Senior Assistant Professor, PhD

ORCID iD: 0000-0003-2144-0382

Institute for Literature – Bulgarian Academy of Sciences

52 Shipchencki Prohod Blvd. (Block 17), 1113 Sofia, Bulgaria

E-mail: rebeccagigli.19@gmail.com